

Значимо, що окрім викладеного, сільськогосподарські товаровиробники також не позбавлені права отримати кредити під заставу сільськогосподарської продукції з коштів приватних осіб. Проте в цьому разі законодавство України яких-небудь особливостей таких кредитних правовідносин не визначає. Отримати такі кошти можна або від банківської установи в порядку, визначеному законодавством про банки та банківську діяльність, або ж у вигляді так званого «товарного кредиту» від контрагентів, забезпечення по сплаті вартості яких будуть надані у вигляді застави сільськогосподарської продукції відповідно до ЦК України та Закону України «Про заставу» від 02.10.1992 р., № 2654-ХІІ<sup>1</sup>.

Викладене дозволяє підсумувати, що правові приписи щодо державного кредитування в Україні сільськогосподарських товаровиробників під заставу сільськогосподарської продукції не є досконалыми. Потребує затвердження стандартна форма договору про надання бюджетної позики Аграрним фондом. Також слід удосконалити приписи Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» щодо можливості надання кредитів державою під заставу не лише зерна, а й іншої сільськогосподарської продукції рослинного чи тваринного походження<sup>2</sup>, а також участі у розглядуваних відносинах ПАТ «Аграрний фонд».

## **6.2. Правові засади обігу аграрних розписок**

---

---

Сільськогосподарські товаровиробники здійснюють свою виробничо-господарську діяльність з використанням живих рослинних та тваринних організмів, під впливом природно-кліматичних умов, наслідком чого є її сезонність. Для організації виробництва сільськогосподарської продукції такі суб'єкти протягом короткого проміжку часу

---

<sup>1</sup> Про заставу : Закон України від 02.10.1992 р., № 2654-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. № 47.1992.Ст. 642.

<sup>2</sup> Уркевич В. Ю. Про правове забезпечення кредитування сільськогосподарських товаровиробників під заставу сільськогосподарської продукції. *Право та інновації*. Харків. 2015. № 3 (11). С. 9–14.

(як правило у весняний період) потребують різноманітних матеріальних та фінансових (грошових) ресурсів. Одним з новітніх способів кредитування сільськогосподарських товаровиробників є отримання ними відповідних грошових коштів, продукції, товарів чи послуг від своїх контрагентів, з відстрочкою платежу, яка оформлюється шляхом видачі аграрної розписки. Зважаючи на те, що правові проблеми обігу таких документів не є достатньо вивченими в юридичній літературі, характеристика правового регулювання оформлення, видачі, реєстрації та обігу аграрних розписок має важливе значення.

Суспільні відносини, що виникають під час оформлення, видачі, обігу, виконання аграрних розписок регламентовано Законом України «Про аграрні розписки» від 06.11.2012 р. № 5479-VI<sup>1</sup> (далі – Закон). Також цим нормативно-правовим актом визначено порядок реєстрації аграрних розписок, а сам він спрямований на створення правових, економічних та організаційних умов обігу цих документів.

Визначення поняття розглядуваних розписок наведено у абз. 2 ч. 1 ст. 1 Закону, де аграрна розписка констатується як товаророзпорядчий документ, що фіксує безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених у ньому умовах. Як вбачається, у цьому визначенні наведено характеристики таких розписок, які ми розглянемо більш детально.

Передусім аграрна розписка визначена як товаророзпорядчий документ. Зазначимо, що окрім таких розписок до названих документів також належать коносамент, накладні на перевезення вантажів й складські свідоцтва (ст. ст. 334, 909, 962 ЦК України, ст. 135 Кодексу торговельного мореплавства України, ст. 1 Закону України «Про сертифіковані товарні склади та прості і подвійні складські свідоцтва» від 23.12.2004 р. № 2286-IV<sup>2</sup>). Такі документи посвідчують право власності на визначений товар (речі, продукцію) та надають право

<sup>1</sup> Про аграрні розписки : Закон України від 06.11.2012 р. № 5479-VI. *Відомості Верховної Ради України*. № 50. 2013. Ст. 695.

<sup>2</sup> Про сертифіковані товарні склади та прості і подвійні складські свідоцтва : Закон України від 23.12.2004 р. № 2286-IV. *Відомості Верховної Ради України*. № 6. 2005. Ст. 136.

держателю товаророзпорядчого документу розпоряджатися такими об'єктами за умови настання певних юридичних фактів.

Оскільки п. 1 ст. 509 ЦК України зобов'язанням визначає правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку, то й аграрна розписка фіксує таке правовідношення, що склалося між певними особами. При цьому аграрна розписка свідчить про безумовне зобов'язання боржника за нею, тобто таке зобов'язання, існування якого не може бути поставлено в залежність від настання (чи відсутності) певних умов.

Важливими для характеристики сутності розглядуваного документу є сторони за аграрною розпискою, якими виступають кредитор та боржник. Так, абз. 4 ч. 1 ст. 1 Закону визначено, що кредитором за аграрною розпискою може виступати фізична чи юридична особа, яка надає грошові кошти, послуги, поставляє товари, виконує роботи як зустрічне зобов'язання за договором, за яким боржник видає їй аграрну розписку, наділяючи правом вимагати від нього належного виконання зобов'язань, а також фізична чи юридична особа, яка отримала права кредитора за аграрною розпискою від іншого кредитора за нею у спосіб, не заборонений законом. З цього випливає, що приймати участь у правовідносинах кредитування з використанням аграрних розписок як управнена особа може широке коло суб'єктів – особи як юридичні, так і фізичні, як суб'єкти господарювання, так і ті, що не мають такого статусу. Для розглядуваних правовідносин не має значення резидентний статус таких кредиторів, а також інші характеристики їх правосуб'єктності. Визначальним є правомірне володіння ними відповідним майном (грошима чи речами), що передаються боржнику, або ж володіння такими особами певними здібностями для надання боржнику послуг чи виконання для останнього відповідних робіт.

Іншою стороною розглядуваних правовідносин кредитування виступає боржник за аграрною розпискою, тобто особа, яка видає

аграрну розписку для оформлення свого зобов'язання здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених в такому документі умовах (абз. 3 ч. 1 ст. 1 Закону). Вимоги до таких осіб уточнено у ч. 2 ст. 2 Закону де встановлено, що аграрні розписки можуть видаватися лише особами, які мають право власності на земельну ділянку сільськогосподарського призначення або право користування такою земельною ділянкою на законних підставах для здійснення виробництва сільськогосподарської продукції. Логічно буде уявити, що йдеться передусім про сільськогосподарських товаровиробників, адже саме вони використовують земельні ділянки сільськогосподарського призначення для ведення аграрного виробництва. Проте насправді виробляти сільськогосподарську продукцію можна з використанням земель сільськогосподарського призначення різного цільового використання (для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства, садівництва, городництва, сінокосіння та випасання худоби, фермерського господарства, що визначено п. 3 ст. 22 Земельного кодексу України), адже Закон не уточнює, про яке саме виробництво сільськогосподарської продукції йдеться – товарне чи таке, що не носить товарного характеру. А звідси боржниками за аграрною розпискою можуть виступати як сільськогосподарські підприємства, так і фізичні особи, що займаються сільськогосподарським виробництвом. При цьому права (власності чи користування) таких осіб на відповідні земельні ділянки повинні бути набуті легально, у тому числі й пройти державну реєстрацію у встановленому чинним законодавством порядку. Участь саме таких боржників у кредитних правовідносинах з використанням аграрної розписки є обов'язковою.

Істотною характеристикою розглянутих документів та відповідних правовідносин є те, що виконання зобов'язання боржника за виданою розпискою забезпечується заставою. Остання є способом забезпечення зобов'язань, в силу якого кредитор (заставодержатель) має право в разі невиконання боржником (заставадодатцем) забезпеченого заставою зобов'язання одержати задоволення з вартості заставленого майна переважно перед іншими кредиторами (ст. 1 Закону України

«Про заставу» від 02.101992 р. № 2654-ХІІ<sup>1</sup>). Звідси можна констатувати, що у правовідносинах кредитування за участю сільськогосподарських підприємств та фізичних осіб, що займаються сільськогосподарським виробництвом, з видачею аграрної розписки виникає комплекс правовідносин: а) щодо виконання основного кредитного зобов'язання; б) щодо виконання зобов'язань за аграрною розпискою; в) щодо виконання зобов'язань стосовно заставленого майна у разі прострочення боржника.

При цьому останній різновид правовідносин (той, що стосується застави майна боржника) характеризуються значними особливостями, закріпленими у ст.ст. 7 і 8 Закону, серед яких, зокрема, можна назвати такі:

1) предметом застави за аграрною розпискою може бути виключно майбутній врожай сільськогосподарської продукції. А звідси слідує, що на момент видачі аграрної розписки відповідні сільськогосподарські культури вже мають бути посіяними, проте їх урожай ще не зібраний сільськогосподарським підприємством чи відповідною фізичною особою. Якщо така умова не дотримана, то скористатися механізмом кредитування з видачею аграрної розписки не можна. Звідси логічним є ще один висновок – видавати аграрні розписки можуть сільськогосподарські підприємства чи фізичні особи, що займаються виробничо-господарською діяльністю лише у сфері рослинництва, адже в заставу передається майбутній врожай. Проте бажано б було на законодавчому рівні також передбачити можливість надання в заставу за аграрними розписками й сільськогосподарських тварин та продукції тваринництва;

2) розмір застави повинен бути не меншим за розмір зобов'язання за аграрною розпискою. Це правило встановлено для забезпечення реальної можливості гарантувати права кредитора у разі прострочення боржника. Проте, визначити точно розмір майбутнього врожаю сільськогосподарської продукції, що передається у заставу, неможливо. Вбачається, що в цьому разі слід вести мову про вартість такого

---

<sup>1</sup> Про заставу : Закон України від 02.101992 р. № 2654-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. № 47. 1992. Ст. 642.

врожаю виходячи із середніх закупівельних цін на відповідну продукцію, що має дорівнювати розміру зобов'язань перед кредитором сільськогосподарського підприємства чи фізичної особи, що займається сільськогосподарським виробництвом або ж про певну кількість такої продукції;

3) на день видачі аграрної розписки майбутній врожай сільськогосподарської продукції не може перебувати в інших заставах, ніж за аграрними розписками. Очевидно, що цей припис має гарантувати кредитору звернення стягнення на майбутній врожай сільськогосподарської продукції у разі невиконання боржником зобов'язання за аграрною розпискою. Адже якщо такий врожай перебуватиме у «звичайній» заставі (тій, що здійснюється за загальними приписами законодавства України щодо застави майна), то погасити вимоги кредиторів за його рахунок буде доволі складно, оскільки відбуватиметься «переплетення» правових режимів щодо різних видів застави одного й того ж об'єкту;

4) на день збору врожаю предметом застави стає відповідна кількість зібраної сільськогосподарської продукції, а обов'язок доведення походження такої продукції покладається на боржника за аграрною розпискою. Згідно цього припису, зважаючи на природні властивості розвитку сільськогосподарських культур, після їх досягання та збирання врожаю у заставу кредитора за аграрною розпискою переходить вже зібраний врожай. Це свідчить про врахування у законодавстві щодо аграрних розписок особливостей сільськогосподарської діяльності;

5) з моменту виникнення правового режиму застави майбутнього врожаю сільськогосподарської продукції кредитор за аграрною розпискою має право самостійно або із залученням третіх осіб здійснювати моніторинг предмету застави (спостереження за майбутнім врожаєм, за дотриманням боржником відповідних технологічних процесів та інше).

У розглядуваних відносинах застави передбачено спеціальні правові наслідки у разі невиконання боржником своїх зобов'язань за аграрною розпискою, що визначені у ст. 7 Закону. Так, у разі про-

строчення боржника кредитор має право у порядку примусового виконання зобов'язання боржника за аграрною розпискою задовольнити свої вимоги у такий спосіб: а) шляхом передачі йому права власності на предмет застави в рахунок погашення майнового зобов'язання боржника за товарною аграрною розпискою або б) наділення кредитора за аграрною розпискою правом доростити заставлений майбутній врожай сільськогосподарської продукції, зібрати його самостійно або уповноваженою ним особою та погасити майнове зобов'язання боржника за товарною аграрною розпискою шляхом набуття права власності на таку зібрану (вирощену) сільськогосподарську продукцію або в) погасити грошове зобов'язання боржника за фінансовою аграрною розпискою шляхом укладення договору купівлі-продажу заставленої сільськогосподарської продукції з іншою особою – покупцем (у тому числі шляхом укладення договору на публічних торгах) з отриманням у рахунок виконання зобов'язань боржника за аграрною розпискою плати за таким договором.

Наступна характерна риса аграрних розписок розкривається через зобов'язання боржника за нею здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених умовах. Такий нормативний припис екстраполюється у можливість обігу аграрних розписок двох видів – товарної чи фінансової.

Згідно з ст. 3 Закону, товарна аграрна розписка встановлює безумовне зобов'язання боржника здійснити поставку узгодженої сільськогосподарської продукції, якість, кількість, місце та строк поставки якої визначені аграрною розпискою. Такі розписки складаються в письмовій формі на бланку, підлягають нотаріальному посвідченню і за загальним правилом не можуть бути переведені у бездокументарну форму (знерухомлені). Товарна аграрна розписка має містити закріплені у Законі обов'язкові реквізити, проте сторонам не заборонено включення до неї й додаткових умов (ст. 4 Закону). Товарна аграрна розписка може бути викладена відповідно до запропонованих практиками зразка<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Москівець В. Аграрні розписки: нове чи давно забуте старе? *Науково-практичний журнал «Мала енциклопедія нотаріуса»*. Харків. 2015. № 1(79). URL: <http://yuradnik.com.ua/stati/agrarni-rozpiski-nove-chi-davno-zabute-stare-1/>.

Інший вид аграрної розписки – фінансова, що визначається ст. 5 Закону як аграрна розписка, що встановлює безумовне зобов'язання боржника сплатити грошову суму, розмір якої визначається за погодоженою боржником і кредитором формулою з урахуванням цін на сільськогосподарську продукцію у визначеній кількості та якості. При цьому виконання боржником зобов'язань за фінансовими аграрними розписками здійснюється лише в безготівковій формі. Так само як і товарні, фінансові аграрні розписки складаються у письмовій формі на бланку, підлягають нотаріальному посвідченню і не можуть бути переведені у бездокументарну форму (знерухомлени). Статтею 6 Закону закріплено обов'язкові реквізити фінансової аграрної розписки із наданням права боржнику та кредитору включити до неї й додаткові умови, що не суперечать положенням Закону. Документи, що не відповідає цим вимогам, не є аграрними розписками.

Окрім наведеного правовідносини кредитування з використанням аграрних розписок характеризуються й іншими особливостями. Такі розписки підлягають обов'язковому нотаріальному посвідченню (ч. 2 ст. 9 Закону), що здійснюється в порядку, визначеному Законом України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р. № 3425-ХП<sup>1</sup> та п. 5.30. Глави 2 «Посвідчення правочинів про відчуження та заставу майна Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України 22.02.2012 р. № 296/5, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 22.02.2012 р. за № 282/20595. Також при нотаріальному посвідченні аграрних розписок слід приймати до уваги лист Міністерства юстиції України від 10.04.2015 р. № 13-32/143, у якому викладено рекомендації щодо цього<sup>2</sup>. Зокрема, аграрні розписки складаються у двох примірниках, один з яких зберігається у справах особи, яка вчиняє нотаріальні дії з їх посвідчення та реєстрації, а другий примірник передається кредитору за такою розпискою. За бажанням боржника йому може бути надана посвідчена копія виданої ним аграрної розписки.

<sup>1</sup> Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-ХП. *Відомості Верховної Ради України*. № 39. 1993. Ст. 383.

<sup>2</sup> Москівець В. Аграрні розписки: нове чи давно забуте старе? *Науково-практичний журнал «Мала енциклопедія нотаріуса»*. Харків. 2015. URL: <http://yurradnik.com.ua/stati/agrarni-rozpiski-nove-chi-davno-zabute-stare-1/> № 1(79).

Окрім нотаріального посвідчення, обов'язковою умовою обігоздатності аграрної розписки є її реєстрація. Так, згідно із ч. 2 ст. 9 Закону, відомості про предмет застави за аграрною розпискою вносяться до Державного реєстру обтяжень рухомого майна в момент нотаріального посвідчення аграрної розписки. Названий реєстр ведеться згідно Закону України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» від 18.11.2003 р. № 1255-IV<sup>1</sup> та Порядку ведення Державного реєстру обтяжень рухомого майна, затвердженого Постановою КМ України від 05.08.2004 р. № 830.

Також Закон містить спеціальний припис, що аграрна розписка вважається виданою з дня її реєстрації в Реєстрі аграрних розписок. Порядок ведення реєстру аграрних розписок визначено у ст. 10 Закону, а більш детально – Постановою КМУ від 17.08.2013 р. № 665 «Про затвердження Порядку ведення Реєстру аграрних розписок»<sup>2</sup>. Держателем названого Реєстру є Міністерство аграрної політики та продовольства України, а адміністратором – спеціально створене наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 23.01.2014 р. № 29<sup>3</sup> державне підприємство «Аграрні реєстри».

Згідно п. 7 Порядку ведення Реєстру аграрних розписок, реєстраторами є державні нотаріальні контори, приватні нотаріуси, які наділені ДП «Аграрні розписки» відповідними повноваженнями та вчиняють такі реєстраційні дії: 1) внесення до Реєстру аграрних розписок записів про: (а) видачу аграрної розписки; (б) передачу прав кредитора за такою розпискою; (в) зміну відомостей про кредитора чи інших відомостей про аграрну розписку; (г) вчинення виконавчого напису на такій розписці; (д) припинення аграрної розписки; (е) неможливість виконання боржником зобов'язання за аграрною розпискою у зв'язку з відсутністю кредитора; 2) видача витягів та довідок з Реєстру.

---

<sup>1</sup> Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень : Закон України від 18.11.2003 р. № 1255-IV. *Відомості Верховної Ради України*. № 11. 2004. Ст. 140.

<sup>2</sup> Про затвердження Порядку ведення Реєстру аграрних розписок : Постанова КМУ від 17.08.2013 р. № 665. *Офіційний вісник України*. № 73. 2013. Ст. 2675.

<sup>3</sup> Про створення Державного підприємства «Аграрні реєстри» : Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 23.11.2014 р. URL: <http://document.ua/pro-stvorennja-derzhavnogo-pidpriemstva-agrarni-reestri-doc182254.html>.

До Реєстру аграрних розписок вносяться записи про товарні та фінансові розписки, видані в Україні. Запис про видачу аграрної розписки вноситься до Реєстру у день її нотаріального посвідчення. Законодавство містить важливий припис, що аграрна розписка вважається виданою з дня внесення до Реєстру відповідного запису.

Адміністратор Реєстру забезпечує безоплатний вільний доступ через мережу Інтернет (на веб-сайті [agroregisters.com.ua](http://agroregisters.com.ua)) до окремих відомостей про видані аграрні розписки, які залишаються невиконаними на день звернення (зокрема, це відомості про боржника, опис предмета зобов'язань та предмета застави за аграрною розпискою, кінцеву дату виконання зобов'язань за розпискою, номер та серію спеціального бланка нотаріального документа, на якому викладено аграрну розписку). Боржник та кредитор (їх уповноважені особи) мають право усно або письмово звернутися до реєстратора для отримання відомостей з Реєстру у формі витягу або довідки. Така можливість зберігається протягом тривалого часу, адже інформація про видані аграрні розписки та їх виконання зберігається в Реєстрі аграрних розписок не менше 10 років<sup>1</sup>.

Викладене свідчить про те, що у правовідносинах кредитування з використанням аграрних розписок передбачена подвійна реєстрації, – як самої аграрної розписки у Реєстрі аграрних розписок, так і реєстрація застави майбутнього врожаю сільськогосподарської продукції у Державному реєстрі обтяжень рухомого майна.

Наостанок зазначимо, що незважаючи на виявлені окремі недоліки правового регулювання обігу аграрних розписок, у цілому Закон встановлює цілісний правовий механізм їх видачі, оформлення, реєстрації та обігу. Проте, у даний час аграрні розписки можуть використовуватися не на всій території України.

Так, з метою відпрацювання механізму видачі аграрних розписок, їх обіг спочатку було запроваджено у 2014 році на території Полтавської області спільним наказом Міністерства аграрної політики та

<sup>1</sup> Уркевич В. Ю. Правові питання реєстрації аграрних розписок. *Правові питання трансформації інноваційного суспільства в суспільство знань, як основи інноваційного розвитку України* : матер. наук.-практ. «круглого столу» (м. Київ, 27 квітня 2016 р.) НДІ НАПрН України, Науково-навчальний центр інформаційного права та правових питань інформаційних технологій ФСП НТУУ «КПІ». Київ, 2016. С. 169–172.

продовольства України й Міністерства юстиції України «Про запровадження пілотного проекту з відпрацювання технології введення в обіг аграрних розписок» від 04.09.2014 р. № 331/1471/5<sup>1</sup>. Перша аграрна розписка на 32 тонни насіння соняшника була видана 13.02.2015 року компанією «ПЗК-агро», кредитором по якій виступило сільськогосподарське підприємство «Комбікормовий завод», договірна вартість розписки – 192 тис. грн. А загалом механізм українських аграрних розписок базується на так званих розписках-договорах CPR (Cedula de Produto Rural), запроваджених у Бразилії в 1994 році. Зараз майже 40% кредитування в цій країні здійснюється завдяки таким розпискам-договорам<sup>2</sup>. З огляду на це, спільним наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України й Міністерства юстиції України «Про запровадження пілотного проекту з відпрацювання технології введення в обіг аграрних розписок» від 01.09.2015 р. № 332/1627/5<sup>3</sup> названий пілотний проект, що проводився в Полтавській області, з 01.09.2015 року поширено на Харківську, Черкаську та Вінницьку області. Існують дані, що в рамках Пілотного проекту на 3 зазначені області вже оформлено 40 аграрних розписок, з яких в одній лише Вінницькій області видано 24 розписки на суму майже у 50 млн. грн. Окрім того, активність проявляють і нотаріуси. Станом на сьогодні до Реєстру аграрних розписок підключилось вже 26 нотаріусів, і робота над збільшенням їх кількості триває. При цьому товарні розписки займають абсолютну більшість серед усіх оформлених аграрних розписок, у той час як фінансові майже не використовуються<sup>4</sup>.

<sup>1</sup> Спільний наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України й Міністерства юстиції України «Про запровадження пілотного проекту з відпрацювання технології введення в обіг аграрних розписок» від 04.09.2014 р. № 331/1471/5. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0331730-14>.

<sup>2</sup> Уркевич В. Ю. Новий пілотний проект у Харківській області. URL: <http://ndipzir.org.ua/archives/3974>.

<sup>3</sup> Спільний наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України й Міністерства юстиції України «Про запровадження пілотного проекту з відпрацювання технології введення в обіг аграрних розписок» від 01.09.2015 р. № 332/1627/5. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0332730-15>.

<sup>4</sup> Петренко А. Аграрні розписки: 3 роки потому. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/zemelne-agrarne-pravo/agrarni-rozpiski-3-roki-potomu.html>.

З викладеного можна підсумувати, що аграрній розписці за законодавством України притаманні такі характеристики: а) це товаророзпорядчий документ; б) фіксує певне безумовне зобов'язання боржника перед кредитором; в) має специфічний суб'єктний склад. Кредитором за аграрною розпискою може бути будь-яка юридична чи фізична особа, а боржником – виключно сільськогосподарське підприємство чи фізична особа, що займається сільськогосподарським виробництвом; г) виконання зобов'язання боржника за розпискою забезпечується заставою специфічного об'єкту – майбутнього врожаю сільськогосподарської продукції; д) змістом зобов'язання боржника є здійснення поставки сільськогосподарської продукції або сплата грошових коштів; е) підлягає обов'язковому нотаріальному посвідченню, а також реєстрації (як і застава, що надається за нею).

У правовідносинах кредитування за участю сільськогосподарських підприємств та фізичних осіб, що займаються сільськогосподарським виробництвом з видачею аграрної розписки виникає комплекс правовідносин: а) щодо виконання основного кредитного зобов'язання; б) щодо виконання зобов'язань за аграрною розпискою; в) щодо виконання зобов'язань стосовно заставленого майна у разі прострочення боржника. Відносини застави у правовідносинах кредитування з використанням аграрних розписок характеризуються значними особливостями, обумовленими властивостями об'єкту (майбутній врожай сільськогосподарської продукції), що передається у заставу.

З метою вдосконалення правового регулювання обігу аграрних розписок до Закону України «Про аграрні розписки» слід внести зміни, зокрема, у визначенні аграрної розписки уточнити, що вона підлягає обов'язковому нотаріальному посвідченню та реєстрації, а також передбачити особливості видачі аграрних розписок, зобов'язання за якими будуть забезпечуватися заставою сільськогосподарських тварин та продукції тваринництва.

Очевидно, що використання механізму аграрних розписок дозволить вітчизняним сільськогосподарським товаровиробникам отримувати додаткові грошові та інші ресурси, потрібні для здійснення їх виробничо-господарської діяльності, мінуючи банківське кредиту-

вання. А звідси обіг аграрних розписок слід поширити на територію всіх областей України<sup>1</sup>. Наведені пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання обігу аграрних розписок викладено у вигляді законопроекту наступного змісту:

Проект

## ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до Закону України «Про аграрні розписки»

Верховна Рада України постановляє:

І. Внести до Закону України «Про аграрні розписки» (Відомості Верховної Ради України, 2013, № 50, ст. 695, із змінами, внесеними Законом України від 04.07.2014 р. № 406-VII) такі зміни:

1) абзац 2 частини 1 статті 1 викласти у такій новій редакції: «аграрна розписка – товаророзпорядчий документ, що підлягає обов’язковому нотаріальному посвідченню й реєстрації та фіксує безумовне зобов’язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених у ньому умовах»;

2) перше речення частини 2 статті 2 викласти у такій новій редакції: «Аграрні розписки можуть видаватися особами, які мають право власності на земельну ділянку сільськогосподарського призначення або право користування такою земельною ділянкою на законних підставах для здійснення виробництва сільськогосподарської рослинницької продукції або ж займаються виробництвом тваринницької продукції»;

3) доповнити новою статтею 8<sup>1</sup> наступного змісту:

«Стаття 8<sup>1</sup>. Застава тваринницької продукції.

Аграрна розписка може встановлювати забезпечення виконання зобов’язань боржника за аграрною розпискою заставою тваринницької продукції.

Розмір застави повинен бути не меншим за розмір зобов’язання за аграрною розпискою. На день видачі аграрної розписки тварин-

<sup>1</sup> Urkevych V. Yu. Agrarian Receipts Circulation in Ukraine: Current Issues of Legal Framework. *Law and Innovative Society: Electr. Scient. Edition*. №1 (6) 2016. URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2016/06/Urkevych6.pdf>.

ницька продукція не може перебувати в інших заставах, ніж за аграрними розписками.

Застава тваринницької продукції за аграрною розпискою наділяє кредитора правом у разі невиконання боржником зобов'язання за аграрною розпискою у порядку примусового виконання зобов'язання боржника за аграрною розпискою одержати задоволення вимог за рахунок заставленої тваринницької продукції переважно перед іншими кредиторами цього боржника за аграрною розпискою. Задоволення вимог кредитора за аграрною розпискою за рахунок заставленої тваринницької продукції здійснюється за вибором кредитора за аграрною розпискою у будь-який спосіб, не заборонений законом, у тому числі шляхом передачі йому права власності на предмет застави в рахунок погашення майнового зобов'язання боржника за товарною аграрною розпискою, або погашення грошового зобов'язання боржника за фінансовою аграрною розпискою шляхом укладення договору купівлі-продажу заставленої тваринницької продукції з іншою особою - покупцем (у тому числі шляхом укладення договору на публічних торгах) з отриманням у рахунок виконання зобов'язань боржника за аграрною розпискою плати за таким договором.

Виконання зобов'язань за аграрною розпискою, що передбачає заставу тваринницької продукції, може забезпечуватися додатково будь-якими передбаченими законодавством України видами забезпечення виконання зобов'язань.

Предмет застави (тваринницька продукція) може бути застрахований кредитором за аграрною розпискою або боржником за аграрною розпискою. Кредитор та боржник можуть домовитися про спільне здійснення витрат на страхування предмета застави за аграрною розпискою».

## II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Кабінет Міністрів України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом.

Президент України